

Asia: VN/30301/2025

Sähköinen testamentti ja testamenttirekisteri; arviomuistio

1.1 Sääntelyn tarpeellisuus

Lausuntonne:

Maanmittauslaitos kiittää mahdollisuudesta lausua oikeusministeriön lausuntopyyntöön sähköisen testamentin ja testamenttirekisterin arviomuistiosta.

Maanmittauslaitos esittää asiassa seuraavaa.

Arviomuistiossa ehdotetaan ensiksi, että vastedes testamentti olisi mahdollista tehdä kokonaan sähköisesti DVV:n ylläpitämässä erillisessä palvelussa. Näin tehdyistä sähköisistä testeistä saataisiin automaattisesti niin ikään DVV:n ylläpitämä testamenttirekisteri. Tämän lisäksi arviomuistiossa ehdotetaan, että sanottuun testamenttirekisteriin voitaisiin hakemuksesta lisäksi tallentaa kirjallisesti tehtyjen testamenttien kopioita.

Maanmittauslaitos katsoo, että näiden kahden eri tavoitteen tarpeellisuutta on arvioitava erikseen. Maanmittauslaitos pitää ymmärrettävänä ja tarpeellisenä edellä ensiksi mainittua suunnitelmaa aidosti sähköisten testamenttien mahdollistamisesta ja niistä muodostuvan testamenttirekisterin luomisesta. Tämä liittyy yleiseen suuntaukseen

edistää digitalisaatiota. Näin lisäksi voidaan edistää testamenttien tietoon tuleamista testamentin tekijän kuoleman jälkeen. Samalla voidaan ehkäistä testamenttiasiakirjojen tahatonta häviämistä tai joskus myös vilpillistä hävittämistä. Tällainen sähköinen testamentti ja testamenttirekisteri myös tehostaa kuolinpesän selvittämistä, ja se on omiaan tehostamaan lisäksi viranomaistoimintaa, mm. kiinteistö- ja osakehuoneistokirjaamista.

Maanmittauslaitos katsoo, että kirjallisten testamenttien tai itse asiassa niiden kopioiden tallentamista testamenttirekisteriin ja tällaisen rekisterijärjestelmän tarpeellisuutta on arvioitava toisista lähtökohdista. Uudistus ei varsinaisesti edistä digitalisaatiota. Sillä voisi olla eräissä suhteissa viranomaistoimintaa tehostavaa vaikutusta, myös

kirjaamismenettelyissä. Tärkein merkitys asialla olisi siinä, että sen voidaan nähdä edistävän testamentin tietoon tulemista testamentin tekijän kuoleman jälkeen ja siten edistävän testamenttaustahdon toteutumista. Se lisäksi edistää toisaalta testamenttiasiakirjan kopion, mutta ei sen alkuperäiskappaleen, säilymistä. Toisaalta rekisteröity kopio vastaisi tulevaisuudessa alkuperäiskappaletta, minkä voidaan nähdä olevan varsin iso muutos testamenttioikeudessa.

Tällaisen kopioita sisältävän rekisterin luomisella on toisaalta tiettyjä etuja, mutta toisaalta rekisteri voi aiheuttaa myös epäselvyyksiä ja hankaluuksia. Tällaisen rekisterin tarvetta on vielä vastaisuudessa arvioitava tarkemmin.

1.2 Sähköisen testamentin laatiminen ja allekirjoittaminen

Lausuntonne:

Arviomuistiossa lähdetään siitä, että sähköinen testamentti laadittaisiin ja allekirjoitettaisiin viranomaisen (DVV) ylläpitämässä palvelussa. Maanmittauslaitos pitää tätä perusteltuna lähtökohtana. Ensiksi sähköisesti tehty testamentti tallentuu automaattisesti sähköiseen testamenttirekisteriin, joka merkityksensä ja tarkoituksensa vuoksi joka tapauksessa olisi lailla säännelty, viranomaisen ylläpitämä rekisteri. Sähköisen testamentin laatiminen ja allekirjoittaminen

ja testamenttirekisteri liittyvät siten oleellisesti toisiinsa. Toiseksi testamentin on säilyttävä luettavissa ja muuttumattomana vuosikymmeniä siten, että testamenttiin sisältyvät sähköiset allekirjoitukset niin ikään säilyttävät kiistämättömyytensä ja todistusvoimansa vuosikymmeniä. Tällaiset vaatimukset voidaan parhaiten taata viranomaisen

ylläpitämässä järjestelmässä.

Kokonaan vapaassa sähköisessä ympäristössä tehdyt sähköiset testamentit olisivat puolestaan ongelmallisia monessa suhteessa. Sen lisäksi, että testamentin tekninen säilyttäminen ja luettavuuden varmistaminen on haasteellista, myös sähköisen allekirjoituksen kiistämättömyyden ja todistusvoimaisuuden säilyttäminen jopa vuosikymmeniä edellyttäisi turvautumista erityisiin luottamuspalveluihin. Sähköisen allekirjoituksen tulisi olla validoitavissa myös pitkälle tulevaisuudessa, minkä mahdollistaa ainoastaan allekirjoituksen säilyttämispalveluiden käyttö. Lisäksi on huomattava, että tällaisen sähköisen testamentin suhteen ei ole osoitettavissa yhtä ainutkertaista alkuperäiskappaletta. Sähköisessä ympäristössä voidaan asiakirjasta luoda miten monta kopiota tahansa, joista jokainen on yhtä alkuperäinen. Tämä merkitsee, että vapaassa sähköisessä ympäristössä luotua sähköistä testamenttia ei mitenkään pystyisi peruuttamaan alkuperäiskappaleen hävittämisellä. Sen sijaan silloin, kun viranomaisen ylläpitämään sähköiseen palveluun rekisteröity sähköinen testamentti on ainoa autenttinen alkuperäiskappale, se voidaan myös peruuttaa kysymyksessä olevaa rekisterijärjestelmää hyödyntämällä.

Arviomuistiossa on varsin laajasti pohdittu sähköisen testamentin sähköiselle allekirjoitukselle asetettavia vaatimuksia. Muistiossa lähdetään siitä, että sähköinen testamentti olisi allekirjoitettava eIDASasetuksessa tarkoitetulla, hyväksytyllä sähköisellä allekirjoituksella. Tältä osin muistiosa

toisaalta viitataan erityisesti siihen, että EU:n digitaalisen identiteetin lompakko saattaa yleistyessään tuoda sanotun allekirjoitusmenetelmän laajasti yleisön käyttöön. Toisaalta jos

digilompakon käyttöönotto viivästyisi, lisäksi muunlaisia allekirjoitusmahdollisuuksia voitaisiin arviomuistiossa todetusti pohtia.

Maanmittauslaitos ehdottaa, että jatkovalmistelussa sähköisen testamentin allekirjoitustapaa lähestytään myös toisenlaisesta näkökulmasta. Edellä viitatun, eIDAS-asetuksessa tarkoitetun hyväksytyyn sähköisen allekirjoituksen käyttö voisi viitata siihen, että sähköinen testamentti olisi jokin erillinen sähköinen asiakirja, kuten PDF-dokumentti, joka allekirjoitettaisiin hyväksytyllä sähköisellä allekirjoituksella yksityisen ja julkisen avaimen teknologiaa hyödyntäen. Myös

esimerkiksi viittaukset kaupallisten allekirjoituspalveluiden käyttöön testamentin allekirjoittamisessa voisivat viitata tällaiseen ajatukseen. Sähköisen testamentin ei kuitenkaan tarvinne olla allekirjoitusvaiheessakaan erillinen sähköinen asiakirja vaan välitön osa sähköisen testamentin palvelun tietosisältöä. Palvelun käyttäjä voi tällöin tunnistautua palveluun millä tahansa vahvalla tunnistautumismenetelmällä ja allekirjoitus tapahtuu sanotun palvelussa olevan tietosisällön hyväksymistoiminnallisuudella. Palvelun tarjoaja täsmäyttää hyväksymisdatan ja hyväksytyyn tietosisällön, joista muodostuu allekirjoitettu testamentti osana palvelussa olevaa dataa. Tällainen ratkaisu on säädännäisesti hyväksytty maakaaren 9 a luvussa tarkoitetussa sähköisessä kaupankäyntijärjestelmässä ja sähköisessä kiinnitysjärjestelmässä (KVP). Sen siten katsotaan kelpaavan omakätistä allekirjoitusta vastaavaksi allekirjoitukseksi noissa

asiakirjoissa ja tuon mainitun erityissääntelyn nojalla. Allekirjoituksen pysyvän kiistämättömyyden takaamisessa tärkeä osa on sillä, että allekirjoitus on tehty nimenomaan viranomaisen omassa sovelluksessa. Palvelun käyttäjän ollessa kysymyksessä on riittävää, että hänellä on käytössään vahva tunnistautumisväline, jona voi toimia myös EU:n sähköinen identiteettilompakko muiden välineiden ohella.

1.3 Sähköisen testamentin todistaminen

Lausuntonne:

Arviomuistiossa ehdotetaan kahden esteettömän todistajan vaatimuksen ulottamista myös sähköisiin testamentteihin. Ehdotusta perustellaan todistajien perinteisillä tehtävillä: henkilöllisyyden varmistaminen, väärennöksen estäminen, painostukselta suojaaminen, testamentintekokelpoisuuden arviointi ja testamentin teon vakavuuden korostaminen. Maanmittauslaitos pitää näitä perusteita lähtökohtaisesti tärkeinä ja edelleen huomioon otettavina.

Kuten arviomuistiossa todetaan, testamentti ei ole varsinaisesti sellainen oikeustoimi, johon liittyisi erityisiä tarpeita hoitaa asia etänä. Kysymys on yksipuolisesta sitoumuksesta, johon muina asiaan osallisina mukaan tulevat todistajat eivät ole varsinaisesti oikeustoimen osapuolia. He voivat olla periaatteessa keitä tahansa, kunhan eivät ole edunsaajia tai sukulaisia. Todistajiksi ei tällöin tarvitse

pyytää jossakin kauempana asuvia vaan sellaisia henkilöitä, jotka voivat ilman sanottavaa hankaluutta kokoontua samaan fyysiseen tilaan. Siellä sekä testamentin tekijä että todistajat voivat samanaikaisesti läsnä ollen sähköisesti allekirjoittaa saman testamentin sitä koskevassa palvelussa. Voidaan olettaa, että todistajien vaatimisesta myös sähköisten testamenttien tekemisessä ei tällöin synny merkittävää käytännön ongelmaa. Todistajien yhtäaikaista läsnäoloa ei liioin ole tarpeen varmistaa teknisesti. Tähän nähden todistajien testamenttiin liittämällä vakuutuksella on sama merkitys kuin nykyisin kirjallisissakin testamenteissa olevilla todistusklauusuuleilla, eikä muuta tarvitse edellyttää. Maanmittauslaitos katsoo, että vaatimus todistajien käytöstä myös sähköisen testamentin tekemisessä on oikeusturvan ja riitojen ehkäisemisen vuoksi perusteltu.

Arviomuistiossa kuitenkin ehdotetaan, että sähköisesti tehtävä testamentti voitaisiin todistaa oikeaksi myös etänä. Maanmittauslaitos esittää vielä pohdittavaksi, onko tällaiselle olemassa testamentteihin liittyen todellista tarvetta. Ruotsissa laaditussa selvityksessä etänä tapahtuvaa todistamista ei pidetty perusteltuna (s. 34).

Toisaalta on tunnettua, että sähköisessä ympäristössä oikeustoimien todistamisvaatimusta on pidetty yleisesti ottaen hankalana toteuttaa. Oikeustoimen todistaminen kohdistuu nimenomaan siihen, että todistaja on tunnistanut oikeustoimen varsinaisena osapuolena olevan allekirjoittajan ja että allekirjoittaja on tehnyt allekirjoituksensa

vapaasta tahdostaan ja lähtökohtaisesti oikeustoimikelpoisena. Tämä edellyttää lähtökohtaisesti läsnäoloa samassa fyysisessä tilassa. Sähköisissä oikeustoimissa on puolestaan pyritty vapautumaan sanotusta välttämättömään läsnäoloon liittyvästä tarpeesta. Jos taas läsnäoloa ei ole, on hyödytöntä vaatia todistamistaan. Osaksi tähän liittyen myös sähköisestä kiinteistönvaihdannasta tehdyssä uudistuksessa luovuttiin sekä KVP:ssa tehtävän kiinteistönluovutuksen todistamisvaatimuksesta, että KVP:ssa annettavan puolison suostumuksen todistamisvaatimuksesta.

Myös arviomuistiosta käy ilmi ne sekä teknologiaan että oikeusturvaan liittyvät hankaluudet, joita etätodistamisen mahdollisuudet tuovat mukanaan. Maanmittauslaitos katsoo, että testamenttien suhteen ei ole kuitenkaan tarpeellista luopua todistamisvaatimuksesta sinänsä, vaikka etätodistamisesta luovuttaisiin. Kuten arviomuistiossa ja myös edellä todettiin, testamentti ei ole tyyppillisesti etäosallistumisen toteutumista edellyttävä oikeustoimi.

Lisäksi Maanmittauslaitos tuo esiin, että digitaalisessa toimintaympäristössä oikeustoimen todistamiseen liittyvät eräät funktiot voidaan toteuttaa muulla tavalla. Tällaisesta on ensiksi kysymys henkilöllisyyden varmistamisessa. Digitaalisessa ympäristössä, jossa käytetään vahvaa sähköistä tunnistautumista, teknologialla hoidetaan sanottu tehtävä jopa luotettavammin kuin todistaja kutsumalla. Pankkitunnus tai hyväksytyt varmenne on toisaalta kryptografisesti todennettavissa. Toisaalta todistajan tehtävä voi tällöin kohdistua siihen, kuka tunnistusvälinettä käyttää.

Todistamisen yksi funktio on sen varmistaminen, että testamenttia ei allekirjoiteta painostuksen alaisena. Digitaalisessa ympäristössä voisi tämän funktion korvata järjestelmään rakennettu

erityinen, digitaalisesti pakotettu harkinta aika (esim. 48–72 tuntia). Testamentin luomisen ja vahvistamisen väliin jäävä aika suojaisi impulsiivisilta päätöksiltä ehkä jopa tehokkaammin kuin todistajat, varsinkin jos todistaminen sallittaisiin videopuhelussa. Painostajan olisi ylläpidettävä painostusta päiviä.

Todistamisvaatimuksesta luopumista voisi edistää lisäksi mahdollisuus vapaaehtoiseen videotallenteeseen. Testamentin tekijä voisi halutessaan tallentaa videon, jossa hän lukee tai tiivistää testamenttinsa. Tallenne säilytettäisiin rekisterissä asiakirjan rinnalla. Tämä tarjoaisi huomattavasti rikkaamman todisteen kelpoisuudesta ja vapaaehtoisuudesta kuin ylipäänsä todistajatodistelu.

Digitaalisiin järjestelmiin voitaisiin luoda lisäksi määräaikaisen vahvistuksen toteuttaminen. Rekisteri voisi muutaman vuoden välein pyytää eläviä testamentin tekijöitä vahvistamaan, että testamentti vastaa edelleen heidän tahtoaan.

Myös erityistä rakenteista vakuutusta voitaisiin käyttää lieventämään todistusvaatimuksesta kokonaan luopumisen seurauksia. Tällöin testamentin tekijä antaisi allekirjoitushetkellä sähköisen vakuutuksen siitä, että hän toimii vapaasta tahdostaan ja ymmärtää testamentin seuraukset.

Nämä keinot, yksittäin tai yhdessä, voisivat tarjota parempaa suojaa etenkin verrattuna kahteen etätodistajaan, jotka toisaalta eivät näe testamentin sisältöä, eivät pysty arvioimaan testamentin tekijän mielentilaa ruudun kautta ja joiden todistus vuosia myöhemmin olisi marginaalisen todistusarvon varassa. Toisaalta taas varteenotettavana vaihtoehtona voi edellä selostetuin tavoin olla etätodistamisesta kokonaan luopuminen ja pitäytyminen fyysisesti läsnä olevien

todistajien pakollisuuteen.

1.4 Sähköisen testamentin peruuttaminen

Lausuntonne:

Maanmittauslaitos pitää perusteltuna lähtökohtana, että sähköisen testamentin ja testamenttirekisterin mahdollistamisesta huolimatta testamentin tekijällä säilyy mahdollisimman laaja vapaus eri muodoissaan

peruuttaa tekemänsä testamentti. Vaikka tämä voi luoda epävarmuutta jäämistön selvittämisen- ja jakamisvaiheessa, viime kädessä tämän voidaan nähdä parhaiten edistävän perittävä viimeisen tahdon toteutumista. Maanmittauslaitos pitää tärkeänä, että ehdotettu ratkaisu erillisestä sähköisestä testamenttipalvelusta, jossa oleva sähköinen testamentti on ainoa alkuperäinen testamenttikappale, mahdollistaa testamentin peruuttamisen myös testamentti hävittämällä. Tämä tapahtuu

testamenttirekisteriin mahdollistettavalla merkinnällä siitä, että testamentin tekijä haluaa peruuttaa palvelussa olevan sähköisen testamentin.

Sähköisen testamentin peruuttaminen myös kirjallisesti uudella testamentilla tai muulla kirjallisesti tehdyllä luotettavalla asiakirjalla on toisaalta testamentintekijän tahdonvapauden säilyttämiseksi ilmeisesti perusteltua sallia. Toisaalta kiistatonta on, että sähköisen testamentin peruuttamisen salliminen vain järjestelmässä sähköisesti luo selkeyttä ja

varmuutta perittävän kuoleman jälkeen suoritettavissa selvitys- ja jakotoimissa. Tämä saattaisi kuitenkin aiheuttaa testamentintekijän tahdonvapauden liiallisen rajoittumisen. Kirjallisesti tehdyn testamentin peruuttaminen sähköisesti tehdyllä uudella testamentilla on luonnollisesti myös sallittava. Kyseenalaisempaa on, olisiko kirjallisesti tehdyn testamentin peruuttaminen sallittava pelkästään tästä tehtävällä ilmoituksella testamenttipalvelussa ilman korvaavan sähköisen testamentin tekemistä.

1.5 Muuta sähköisestä testamentista (ml. tekninen toteutus)

Lausuntonne:

Maanmittauslaitos esittää, että lainsäädännön yhteydessä arvioitaisiin lisäksi mallia, jossa DVV määrittelee tekniset standardit, joiden pohjalta hyväksytyt yksityiset palvelualustat voisivat tuottaa vaatimustenmukaisia sähköisiä testamentteja, jotka siirtyvät automaattisesti testamenttirekisteriin. Jos testamentti allekirjoitettaisiin rekisteröinnin yhteydessä rekisterin tarjoamalla allekirjoituspalvelulla, ei olisi vaaraa muistiossa esitetystä allekirjoituspalveluiden lakkaamisesta ja siten allekirjoitusten eheyden ja todistettavuuden vaarantumisesta. Tässä mallissa DVV ei

itse tuota palvelua sähköisten testamenttien laatimiseksi vaan toimii ainoastaan niiden rekisteröijänä. Tämä mahdollistaisi uudenlaisten palveluiden tuottamisen yksityisellä sektorilla. Malli olisi varsinkin suositeltava, jos paperisista testeistä luovuttaisiin tietyn siirtymäajan jälkeen. Näin DVV ja sen palvelu eivät jäisi ainoaksi palveluntarjoajaksi

koko maassa.

Sikäli kuin malli toteutetaan vain DVV:n tarjoamana, palvelualustan olisi tarjottava valinnaisia rakenteisia kenttiä testamentinsaajille ja määräyksille, joiden avulla mahdollistetaan automaattinen pesänselvitys

ja kuolinpesän osakaspiirin muodostamisessa. Sääntelyn olisi mahdollistettava palvelun kehittäminen teknologian kehittymisen myötä. Vaikka ensi vaiheessa rakenteisuutta ei saataisi vapaaehtoisena laajasti käyttöön, sääntelyn pitäisi mahdollistaa näiden lisääminen palveluun myöhemmin, ilman lainsäädäntömuutoksia.

Arviomuistiossa käsitellään myös kysymystä (s. 36), olisiko testamentin tekijän voitava ilmoittaa palvelussa, onko hänen testamenttinsa yleistestamentti vai erityistestamentti (legaatti). Arviomuistiossa suhtaudutaan tähän mahdollisuuteen varauksellisesti. Maanmittauslaitos yhtyy tähän käsitykseen. Maallikoiden on vaikea ymmärtää sellaista oikeudellisestikin jossain määrin tulkinnanvaraista seikkaa, onko kysymys yleistestamentista vai erityistestamentista. Tällaisen tiedon syöttämismahdollisuus aiheuttaisi todennäköisesti enemmän epäselvyyksiä kuin hyötyä.

Lakiehdotuksen muotoa käsittelevään jaksoon (s. 39) liittyen Maanmittauslaitos lausuu, että ehdotettu sääntelytapa tuntuu perustellulta. Sähköisen testamentin mahdollisuudesta muotovaatimukset täyttävänä testamenttina on tarkoituksenmukaista säätää nimenomaan perintökaareissa kohdassa, jossa muutenkin säädetään testamentilta vaadittavasta muodosta. Sääntely voi olla tältä osin hyvin yksinkertaista. Perintökaareen otettavassa säännöksessä voidaan esimerkiksi vain määrätä, että testamentti voidaan tehdä myös sähköisesti DVV:n ylläpitämässä palvelussa, siten kuin siitä erikseen säädetään.

Vastaavasti testamenttipalvelusta tai -alustasta on ehdotettua vastaavasti perusteltua ja tarpeenkin säätää erikseen. Sääntelyn olisi kuitenkin ilmeisesti oltava laajempaa kuin mitä arviomuistiossa on tältä osin sisältönä. Ainakin sanotussa yhteydessä olisi säädettävä myös siitä, miten palveluun tunnistaudutaan. Jos toteutus on se, että allekirjoitus tehdään

palvelussa tunnistautumisen jälkeen hyväksymällä palvelussa oleva testamenttisisältö, tästä olisi tarkemmin säädettävä tuossa yhteydessä.

2.1 Julkisen vallan ylläpitämisen testamenttirekisterin tarpeellisuus (muiden kuin sähköisten testamenttien osalta)

Lausuntonne:

Maanmittauslaitos on edellä lausunut, että vastedes olisi vielä pohdittava kirjallisesti tehtyjen testamenttikopioiden rekisteröintimahdollisuuden tarpeellisuutta. Jos tällaiseen rekisteriin päädytään, olisi kuitenkin harkittava niiden rekisteröintipakkoa. Kirjallisesti tehtyjen testamenttien vapaaehtoinen rekisteröinti voi olla hiukan arveluttavaa sen mahdollisesti vähäiseksi jäävien hyötyjen ja siihen sidottujen resurssien vuoksi. Tästä syystä kirjallisille testamentteille olisi ilmeisesti säädettävä rekisteröintipakko etenkin, jos kirjallisten testamenttien laatimisesta ei pyritä eroon jonkin tietyn selkeän siirtymäajan puitteissa.

Periaatteessa rekisteröintipakon olisi kohdistuttava lisäksi vanhoihin kirjallisiin testamentteihin. Taannehtivan lainsäädännön säätäminen saattaa kuitenkin olla oikeusturvan kannalta haasteellista.

2.2 Testamenttirekisterin toteuttamistapa ja sisältö

Lausuntonne:

Arviomuistiossa ehdotetaan kahden rinnakkaisen järjestelmän rakentamista: sähköinen testamentti DVV:n alustalla ja vapaaehtoinen kirjallisten testamenttien rekisteröinti. Maanmittauslaitos huomauttaa, että näillä toisaalta olisivat erilaiset elinkaaret, eri rekisteröintilogiikat, erilaiset todentamismekanismit ja erilaiset oikeusvaikutukset. Muistiossa ei

toisaalta käsitellä kirjallisten testamentin asteittaista poistamista – ei pitkän aikavälin tavoitteena, eikä edes teoreettisena mahdollisuutena.

Maanmittauslaitos katsoo, että tämä voisi tarkoittaa, että DVV:n on ylläpidettävä pysyvästi kahta erillistä prosessia: digitaalista alustaa rakenteisten sähköisten testamenttien luomiseen ja tallentamiseen sekä manuaalista sisäänottolinjaa paperisten testamenttien kopioiden vastaanottamiseen, tarkastamiseen ja tallentamiseen. Maanmittauslaitos huomauttaa, että tällöin jokainen ominaisuuspäivitys, tietoturvapäivitys ja sääntelymuutos olisi toteutettava kahdesti. Jokainen reunatapaus on ratkaistava molemmille prosesseille erikseen.

Lisäksi on vaarana, että rekisteristä tulee rakenteellisesti epäluotettava: koska kirjallisten testamenttien rekisteröinti olisi vapaaehtoista, rekisteristä ei koskaan voisi päätellä, että testamenttia ei ole olemassa. Rekisterin arvo riippuu kattavuudesta. Maanmittauslaitos arvioi, että rekisteri, joka saattaa sisältää testamentin, on hyödyllinen. Rekisteri, joka luotettavasti sisältää kaikki pätevät testamentit, olisi puolestaan mullistava. Kaksitasoinen malli merkitsee, että rekisteri jäisi pysyvästi ensimmäiseen kategoriaan.

2.3 Rekisteröinnin oikeusvaikutukset (ml. muuttaminen ja peruuttaminen)

Lausuntonne:

Arviomuistiossa ehdotetaan, että rekisteröinnillä olisi tiettyjä oikeusvaikutuksia. Lähinnä kysymys olisi siitä, että rekisteriin tallennettu kirjallisen testamentin kopio vastaisi tulevaisuudessa alkuperäistä testamenttiasiakirjaa. Samalla sanottu oikeusvaikutus kumoaisi nykyisin testamenttioikeudessa vallitsevan vakiintuneen tulkintapresumtion: jos alkuperäistä

testamenttia ei ole saatavilla testamentin tekijän kuoleman jälkeen, testamentti oletetaan peruutetuksi. Vastedes presumptio olisi käänteinen: vaikka alkuperäistä testamenttia ei olisi löytynyt, testamenttia ei oleteta peruutetuksi, jos rekisterissä on tallennettuna kirjallisen testamentin kopio.

Maanmittauslaitos pitää muutosta merkittävänä. Kirjallisen testamenttikopion rekisteröinnin jälkeen testamenttia ei enää lähtökohtaisesti voida peruuttaa testamentin alkuperäiskappaleen hävittämisellä. Arviomuistiossa kiinnitetäänkin huomiota siihen, että testamentin tekijän rekisteröidessä testamenttikopion tästä rekisteröinnin oikeusvaikutuksesta on

erityisesti informoitava rekisteröinnin hakijaa. Maanmittauslaitos huomauttaa, että oikeudenmenetyksiä voi siitä huolimatta tapahtua. Kuten arviomuistiossa perustellusti lausutaan, testamenttioikeus on vakiintunut, vanha oikeudenala, jonka eräistä peruskysymyksistä vallitsee kansan keskuudessa syvään juurtuneita käsityksiä.

Lähinnä mainitun oikeusvaikutuksen vuoksi testamenttikopion rekisteröiminen on ajateltu myös erityiseksi hallintopäätökseksi. Arviomuistiosta välittyä tältä osin käsitys hankalasta ja raskaasta prosessista. Jokainen

rekisteröitävä testamenttikopio on arvioitava manuaalisesti tiettyjen rekisteröinnin minimiedellytysten selvittämiseksi. Ilmeisesti tällaista menettelyä ei tarvittaisi, jos rekisteröinnillä olisi vain informaatiovaikutus, kuten myös rekisterin perustarkoitus on.

Sinänsä Maanmittauslaitos pitää onnistuneena tavoitetta, että rekisterissä olevasta testamenttikopiosta ja sen mahdollisesta sijaintipaikasta ilmoitetaan testamentin tekijän kuoleman jälkeen rekisteriin tallennetuille henkilöille. Myös kuolinpesän informoimista rekisterissä olevasta testamentista pidetään tärkeänä. Testamenttikopion rekisteröimisen jälkeen on kuitenkin voitu tehdä uusi kirjallinen testamentti, jota ei ole rekisteröity. Saattaa tulla tilanteita, joissa jo kumottu testamentti huomioiden informoidaan joitakin henkilöitä, joilla ei tosiasiaa olekaan enää testamentinsaajan asemaa pesässä. Tällaiset ongelmat toisaalta voivat indikoida ylipäättään tällaisen kopiorekisterin heikkouksia. Toisaalta sama on tilanne myös rekisterissä olevien aitojen sähköisten testamenttien ollessa kysymyksessä. Ongelma poistuisi oikeastaan vain sillä, että rekisterissä olevasta testamentista annetaan tieto vain kuolinpesälle, jonka on, nykyiseen tapaan, informoitava kuolinpesän ulkopuolista testamentinsaajaa.

Rekisteröidyn testamenttikopion, jota ei ole rekisterissä merkitty peruutetuksi, katsominen alkuperäiseksi testamenttiasiakirjaksi on omiaan helpottamaan kirjaamisen menettelyä. Kirjaamisen menettelyssä on perusteltua nykyisin vaatia alkuperäinen testamentti nähtäväksi, kun kiinteistön saanto perustuu suoraan tai välillisesti testamenttiin. Testamenttikopion hyväksyminen, kun kysymys on rekisterissä olevasta testamentista, mahdollistaa lisäksi sähköisen toimintatavan kirjaamisessa myös kirjalliseen testamenttiin perustuviin kiinteistösaannoissa. Kirjaamisviranomaisen on kuitenkin pystyttävä toteamaan, että kysymys on autenttisesta, rekisterissä olleesta testamenttikopiosta.

2.4 Edustajan käyttö rekisteröinneissä

Lausuntonne:

Maanmittauslaitos pitää arviomuistiossa esitettyjä ratkaisuehdotuksia kannatettavina.

2.5 Testamenttirekisterin julkisuus, säilytysaika ja testamentista ilmoittaminen

Lausuntonne:

Maanmittauslaitos painottaa kirjaamisviranomaisena sitä, että viranomaisella olisi tarvittaessa oltava pääsy testamenttirekisterin sisältöön ja rajapintayhteyksien kautta olisi mahdollista saada tarvittavat dokumentit

käsittelyn tueksi. Näin osaltaan nopeutetaan käsittelyä, mahdollistetaan automaatiota ja vähennetään asianosaisten hallinnollista taakkaa.

Edelleen Maanmittauslaitos korostaa, että edellä oleva olisi otettava huomioon testamenttirekisterin salassapitosäännöksiä laadittaessa. Testamentin tekijän kuoleman jälkeen viranomaisella olisi oltava pääsy

asiakirjoihin niiden mahdollisesta muusta salassa pidosta riippumatta.

2.6 Muuta testamenttirekisteristä (esim. usean henkilön yhteinen testamentti)

Lausuntonne:

Maanmittauslaitos tuo esiin, että perhe- ja jäämistöoikeudelliset oikeustoimet ovat pääosin edelleen sähköisen muodon ulkopuolella. Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain, 917/2014, 181 §:ssä säädetään sopimusten kirjallisen ja sähköisen muodon lähtökohtaisesta rinnastamisesta Suomessa. Pykälän 3 momentissa säännellään, että mainittua rinnastussäännöstä ei sovelleta perhe- ja jäämistöoikeudellisiin sopimuksiin. Koska testamentti ei ole sopimus vaan yksipuolinen oikeustoimi, se on jäänyt rinnastussäännön soveltamisen ulkopuolelle jo tällä perusteella. Nyt annettavalla erityissääntelyllä mahdollistettaisiin testamenttien tekeminen sähköisesti, mutta muut perhe- ja jäämistöoikeudelliset

oikeustoimet jäävät edelleen pelkästään kirjallisen muodon varaan. Sääntelyä olisi lisäksi kehitettävä näiltä osin.

Testamenttirekisteriä puolestaan voitaisiin kehittää myös niin, että se voisi laajemminkin toimia eräiden testamentteihin läheisesti liittyvien tahdonilmaisujen sähköisenä alustana. Tällaisia tahdonilmaisuja voisivat olla ennen kaikkea testamentin hyväksyminen ja mahdollisesta lakiosavaatimuksesta luopuminen, ehkä jossain vaiheessa myös lakiosavaatimuksen tekeminen. Myös rekisterissä olevan sähköisen testamentin sähköinen tiedoksi antaminen perillisille esimerkiksi Suomi.fi viestit -palvelun avulla voisi joskus tulla kysymykseen. Sähköisen testamentin tiedoksi antaminen rekisteristä otetulla tulosteella on joka tapauksessa hankalaa ja edellyttäisi vähintään tulosteen ja rekisterissä

olevan testamentin keskinäistä vastaavuutta osoittavan todistuksen liittämistä tiedoksi annettavaan kappaleeseen. Joka tapauksessa testamenttirekisterin tulosteen hyödyntämisestä tiedoksi antamisessa olisi säädettävä erikseen perintökaaressa.

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Lausuntonne:

Ei kommentoitavaa.

3.2 Muut huomiot

Lausuntonne:

Ei kommentoitavaa.

Mikkonen Soile
Maanmittauslaitos - Pääjohtaja Pasi Patrikainen ja maanmittausneuvos
Markku Markkula